

УДК 373.091.33 – 027.22:792(477.83/.86)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.168471>

Роман Михаць, кандидат педагогічних наук, старший викладач
навчально-наукового інституту музичного мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕАТРАЛЬНИХ ОСЕРЕДКІВ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ (друга половина XIX – початок XX ст.)

У статті проаналізовано зміст діяльності театральних осередків у названих навчальних закладах. Констатовано, що формування шкільного театального руху Східної Галичини досліджуваного періоду відбувалося здебільшого у контексті організації музично-хорових гуртків, залучення учнів середніх навчальних закладів до проведення святкових виступів й концертів. Серед найбільш популярних були шевченківські святкування, урочистості з нагоди приїзду відомих громадських й релігійних діячів, вшанування роковин з дня народження або смерті українських письменників, пам'ятних дат в історії. Виявлено, що театральні вистави та різного роду святкування були насичені естетико-просвітницькими тенденціями, в основі яких лежали ідеї національного пробудження, історичне минуле українського народу, його ціннісні орієнтири.

Ключові слова: театр; театральний осередок; драматичний гурток; музично-хоровий гурток; святковий виступ; концерт; середній навчальний заклад; Східна Галичина; національна ідентичність.

Лит. 8.

Roman Mykhats, Ph.D. (Pedagogy),
Senior Lecturer of the Educational-Scientific Institute of Musical Art
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE ORGANIZATION OF THEATRICAL CENTERS IN THE EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF EASTERN GALICIA IN THE CONTEXT OF NATIONAL IDENTITY FORMATION OF CHILDREN AND YOUTH (second half of XIX-early XX)

The article analyzes the features of the organization and activities of theatrical organizations, which were organized in educational institutions of Eastern Galicia during the second half of XIX – early XX century, through the prism of national education of Ukrainian children and youth. It highlights the activities of Lviv Academic Gymnasium, the private Ukrainian gymnasium of Vasilyanky sisters in Lviv, the Second Caesar-Royal Grammar School and Rus Institute for Girls in Przemyśl, the Ukrainian State Gymnasium in Stanyslaviv as to the organization of theatrical life. The content of the activities of theater centers in the institutions mentioned above is analyzed. It is stated that the formation of the school theater movement of Eastern Galicia of the studied period occurred mainly in the context of the organization of music and choral clubs, attracting students of secondary schools to the festive performances and concerts. Among the most popular were Shevchenko celebrations, celebrations on the occasion of the arrival of famous public and religious figures, commemoration of the anniversary of the birth or death of Ukrainian writers, memorable dates in history. It is revealed that theatrical performances and various kinds of celebrations were full of aesthetic and educational trends, which were based on the idea of national awakening, the historical past of the Ukrainian people, its value guidelines. It was noted that an important aspect of national-patriotic education of youth in schools was the involvement of students into choral activities, in particular the organization of the girls' choir in Rus' Institute in 80-ies of the XIX century. It is proved that the organization of school theater centres in educational institutions of Eastern Galicia played an important role in the formation of national consciousness of the Ukrainian youth.

Keywords: a theater; a theater center; a drama club; a music and choral club; festive performance; a concert; a secondary school; Eastern Galicia; national identity.

Постановка наукової проблеми та її значення. Український театр з часу існування виконував і виконує дуже важливе національно-патріотичне завдання, що дає підставу вести мову про освітні, просвітницькі тенденції театального мистецтва. Створення аматорських театральних колективів та драматичних гуртків у різних куточках Східної

Галичини сприяло поширенню української мови і культури. Аматорський театральний рух сприяв пошквалюванню національно-патріотичного виховання дітей та молоді Східної Галичини. Аматорські драматичні або театральні гуртки, у функції яких входила організація святкових концертів, виступів, вечорниць, театральних постановок, сприяли справі поширення і

пропаганди української мови, літератури, культури. Театр став справжньою тврдиною народного відродження, з його сцени лунала чиста народна мова, спектаклі приваблювали колоритною, яскраво-національною музикою, народними звичаями й традиціями.

І сьогодні театральне мистецтво слугує важливим засобом виховання підростаючого покоління. Однак, варто зазначити, що сучасні діти та молодь здебільшого є споживачами театального мистецтва, у той час як його виховна ефективність зростає за умови активної залученості вихованців до безпосередньої участі у постановці вистав. З огляду на це, актуальним видається вивчення історичного досвіду організації театральних осередків у навчальних закладах Східної Галичини, які мали значний вплив на виховання дітей та молоді.

Варто зазначити, що проблема вивчення історії розвитку українського театру, його виховного впливу стала предметом досліджень культурологів, мистецтвознавців, літературознавців, істориків, педагогів як минулого, так і сучасності. Серед дослідників українського театру, зокрема і в Галичині, слід назвати Д. Антоновича, Б. Грінченка, М. Грушевського, М. Драгоманова, О. Рудницьку, І. Стеценка, І. Франка, С. Чарнецького, Д. Чижевського та ін. У їхніх працях головна увага зосереджувалася на становленні й розвитку аматорського й професійного театру в Україні на різних історичних етапах, його просвітницькій та націєтворчій ролі.

У працях українських істориків педагогіки (М. Дергач, М. Євтух, Т. Завгородня, І. Зайченко, С. Луців, Б. Ступарик, М. Чепіль та ін.) опосередковано висвітлено питання взаємозв'язку школи і театру в різні часові проміжки. Про виховний вплив театального мистецтва на формування особистості йдеться у дослідженнях теоретиків виховання (Т. Антоненко, О. Вишневецький, Т. Гавлітіна, З. Гіптерс, І. Наливайко, М. Пантук, В. Федоришин та ін.); психологів (Б. Ананьєв, І. Зязюн, Н. Миропольська, Л. Міщиха, М. Савчин та ін.); мистецтвознавців і культурологів (М. Гринишина, Н. Корнієнко, Т. Кремешна, Ю. Крістева, О. Полішук, Н. Смірнова, С. Хороб, Н. Чечель та ін.).

Мета статті полягає в аналізі діяльності театральних осередків, що функціонували у навчальних закладах Східної Галичини впродовж другої половини XIX – початку XX ст.

Виклад основного матеріалу. Українське шкільництво Східної Галичини другої половини XIX – початку XX ст. розвивалося в складних умовах. У таких неоднозначних умовах

відбувалося й становлення національної ідентичності українського молодого покоління. Прогресивні галицькі педагоги дбали про національно-патріотичне виховання молоді не тільки під час вивчення окремих предметів, але й у процесі позаурочної діяльності шляхом організації різноманітних гуртків та товариств. Переважна більшість таких гуртків була організована при середніх навчальних закладах, оскільки в цей період відбувається найбільш інтенсивний розвиток особистості, формуються її ключові ціннісні орієнтації та світогляд.

У розрізі статті звернемо увагу на розвиток театального руху в українських навчальних закладах Східної Галичини окресленого періоду. Першою українською гімназією в регіоні була Львівська академічна гімназія. За спогадами випускника гімназії С. Шаха, у 60 – 70-х рр. XIX ст. у гімназії майже не ставили театральних вистав: “Пригадую собі всего одну виставу наших учнів, а саме клясичну трагедію “Царя Едипа” Софокля, але в чийм перекладі, мені невідомо... Вистава відбулася в театральній салі товариства польських ремісників “Gwiazda”... під проводом головного режисера проф. Др. І. Копача” [7, 282]. Утім, до театального руху можна віднести не тільки вистави, але й різноманітні імпрези на честь видатних українських діячів, письменників, поетів. До таких зараховуємо організацію й проведення щорічних святкових концертів з нагоди дня народження та роковини смерті Т. Шевченка, які мали місце в театральній залі Народного Дому у Львові. Саме учні гімназії брали активну участь в організації цих концертів [7, 272]. Під час виступів гімназисти ставили короткі сценки з творів Т. Шевченка, декламували його вірші, розповідали про основні віхи життя Кобзаря. Прикметно, що усі ці святкування завершувалися національним гімном “Ще не вмерла Україна...”.

Важливим аспектом національно-патріотичного виховання молоді в гімназії було залучення до хорової діяльності. Церковний спів був пріоритетним у стінах гімназії. Диригент хору був о. І. Гушалевиц, який навчав учнів не тільки співати утрени, вечірні, церковні молитви, але й долучався до їх національного виховання через навчання духовних пісень, притаманних регіону, як-то “Пречистая Діва – Мати руського краю” [7, 285]. Крім церковного співу, вихованці гімназії долучалися і до народних традицій та фольклору. Серед популярних народних пісень, які звучали у стінах гімназії, слід назвати “Реве та стогне Дніпр широкий”, “Ой не ходи Грицю”, “Засвістали козаченьки”, “Ой вишеньки-черешеньки” та ін.

В Академічній гімназії вів свою педагогічну

діяльність відомий український громадський діяч, просвітник і композитор А. Вахнянин. У його творчій спадщині – хори, солоспіви, музичне оформлення до трьох драматичних спектаклів – “Бондарівна” Ф. Заревича, “Назар Стодоля” Т. Шевченка та “Ярополк” К. Устияновича. Заповітною мрією А. Вахнянина було створення української опери. Зауважимо, що опера “Купало” – найвидатніший музично-сценічний твір А. Вахнянина, який увінчав усю його композиторську діяльність. Саме він долучився до створення гімназійного хору та введення до його репертуару народних пісень. Слід підкреслити, що тогочасні хорові гуртки були насичені естетико-просвітницькими тенденціями, в основу яких було покладено ідеї національного відродження, фольклор та історичне минуле українського народу.

Неабияку роль у розвитку шкільних театральних осередків, що виконували важливу виховну функцію, відіграла приватна українська гімназія сестер Василянок у Львові. Загалом, педагогічна діяльність монахинь ЧСВВ (Чину святого Василя Великого) була спрямована на релігійне й національне виховання молодого покоління Східної Галичини. Залучаючи дітей та молодь до народних традицій і обрядів, прищеплюючи їм любов до рідного краю, монахині ЧСВВ дбали про патріотичне виховання та національне самоствердження українських дітей.

Українська гімназія сестер Василянок постала у Львові 1906 року за ініціативи “Клубу русинів у Львові” та безпосереднього сприяння митрополита Андрея Шептицького. Першим директором цього закладу став Спиридон Кархут. Серед відомих учителів дівочої гімназії були такі відомі педагоги, письменники, науковці, як М. Кордуба, Ю. Левицький, М. Чубатий, М. Бордун, О. Степанів-Дашкевич та ін.

На початковому етапі існування цієї гімназії театральне життя її учениць зосереджувалося на роботі літературного гуртка та шкільного хору. Останній користувався серед них особливою популярністю. Тут вони вчилися не тільки церковного співу, але й долучалися до народних традицій через вивчення забутих українських родинно-побутових, весільних пісень, народних балад і дум, колядок та ін. Зі свого боку, літературний гурток був фактично допоміжним курсом у вивченні літератури як навчальної дисципліни, проте його учасниці активно долучалися до організації різноманітних свят та заходів з нагоди відзначення ювілейних дат українських громадських діячів, письменників, поетів, священиків. Серед таких можна виділити підготовку свят з нагоди приїзду митрополита

А. Шептицького, святкування днів святого Андрія, що пов’язувалися також з меценатом гімназії владикою А. Шептицьким, його поверненням із заслання тощо. На сторінках тогочасної преси можна знайти опис однієї з таких подій: “Під проводом учительського збору зібралися в гімназійній залі вся дівоча молодь і дожидала приїзду свого великого Покровителя і Добродія... На програму повітання зложилися хорально-музичні продукції учениць заведення... продукції фортепіянові і декламації... дуже добре вишколені хори народних пісень – усе зложилося в одну прегарну, хоч невибагливу, але серцем і любов’ю навіяну низку пошани, вдяки і радості” [5, 240 – 241].

Звернемо увагу й на діяльність іншої, не менш відомої української гімназії – Другої цісарсько-королівської гімназії в Перемишлі. Її заснування проходило кількома етапами: спочатку рішенням Галицького сейму (1887) при тамтешній польській гімназії було засновано паралельні українські класи, а в 1895 р. паралельний відділ гімназії за рішенням Галицького сейму був виокремлений в українську гімназію з власним приміщенням, яку очолив Г. Цеглинський. Слід зазначити, що навчання тут було організовано за зразком Львівської академічної гімназії. У навчальному процесі використовували ті самі підручники, що і у Львівській гімназії, послуговувалися також їхніми начальними планами.

Серед відомих вчителів Перемишльської гімназії довоєнного періоду назвемо В. Щурата, Й. Роздольського, О. Макарушку, С. Людкевича, В. Дикого та ін. Зокрема у перемишльській період свого життя В. Щурат уклав та видав “світський” духовний молитовник “З глибини возвах”, Й. Роздольський збирав українські народні пісні на теренах перемишльської землі, С. Людкевич, відомий композитор, поклав на музику “Кавказ” Т. Шевченка, прилюдне виконання якого відбулося на Шевченківських читаннях у Львівській Академічній гімназії 1905 року.

З огляду на проблему дослідження, зазначимо, що Г. Цеглинський, перший директор гімназії, був відомим драматургом. Його перу належать такі драми й комедії, як “Лихий день”, “Шляхта ходячкова”, “Соколики”, які ставилися наприкінці XIX ст. на театральних сценах Львова, Перемишля, Станіслава та інших міст Східної Галичини. Після нього українську гімназію у Перемишлі очолив А. Алиськевич. За його керівництва навчальний заклад почав активніше розвиватися у національному дусі. На початку XX ст. ним було організовано низку гуртків, серед

яких були стрілецький, спортивний і драматичний (1911).

Щодо драматичного гуртка, то необхідно відзначити, що його очолив відомий педагог, літературознавець О. Авдикович. Він також керував літературною секцією при Перемишльській гімназії. Завдяки його копійчій праці учні гімназії мали змогу більш глибоко ознайомитися з творами відомих українських письменників й поетів (Марка Вовчка, П. Куліша, І. Франка, Ю. Федьковича, Т. Шевченка та ін.). О. Авдикович спрямував діяльність літературної секції на патріотичне виховання молоді, її долучення до духовної української історії, народних звичаїв і традицій. Свою невтомну енергію він також сконцентрував на розвитку театральних гуртків у гімназії. Першою виставою у Перемишльській гімназії стала драма І. Франка “Учитель”. Як видно зі щорічного звіту, успіх вистави був неймовірний: “Численно зібрана молодь і єї родина прийняла з вдовolenнем сей перший виступ молоді трупі аматорів” [2, 72].

У формуванні театральних гуртків у стінах навчальних закладів Перемишля важливу роль відіграв Руський інститут для дівчат, організований у 1888 р. Він виник на базі Товариства “Бурса для дівчат руско-католицького обряду”, активними членами якого були Г. Цеглинський та Л. Кордасевич [1]. З 1896 р. цей інститут почав діяти як середній навчальний заклад з власним пансіонатом для іногородніх дівчат. По суті, це була перша гуманітарна гімназія для дівчат, навчання в якій тривало чотири роки. Додамо також, що з 1903 р. старші класи дівочої гімназії були реорганізовані в ліцей, що став єдиним такого типу жіночим навчальним закладом в Галичині до Першої світової війни. Учениці брали активну участь у театральному житті Перемишля, наприклад у 1898 р. вони організували свято до 100-річчя появи “Енеїди” І. Котляревського. Дівчата поставили окремі сцени з цієї п’єси перед перемишльською публікою. Їхній театральний талант високо оцінив В. Щурат, котрий підкреслив важливе значення театральних вистав у пробудженні національної свідомості українців Східної Галичини [8, 2].

Заслуговує на увагу й організація у 80-х рр. XIX ст. дівочого хору в Руському інституті. За його участю відбувалися щорічні концерти на честь вшанування пам’яті Т. Шевченка. Разом з учасницями драматичного гуртка хористки Руського інституту організували й проводили шевченківські святкування, які всебічно висвітлювалися у тогочасній пресі. Наприклад, у газеті “Діло” так описували приготування до свята

в Руському інституті для дівчат: “широкий коридор було прибрано смерекою, образами і коврами. В одному кінці подіум, на нім бюст Шевченка серед зелені гарно прибраний, а з обох сторін бюста дві інститутки в гарних народних костюмах стояли з “Кобзарями” в руках непорушно мов статуї і додавали життя цілому образі. Всі були одягнуті в червоні народні костюми... Сотні учениць з особливим чуттям виконали “Ще не вмерла...”. Уся саля слухала його стоячи” [4, 3].

Щорічні шевченківські святкування в гімназіях Перемишля супроводжувалися участю гімназистів у театральних гуртках і хорових колективах. У програмі вечорів були театральні постановки уривків творів Кобзаря, зокрема “Розрита могила”, “Чигирин”, “Гайдамаки”, що сповнені героїчними й трагічними подіями в історії українського народу, лунали пісні на слова Т. Шевченка “Думи мої”, “Огні горять”, “Ой чого ти почорніло”, які передавали своєрідний національний колорит українського народу. Загалом слід відзначити, що шевченківські святкування в українських навчальних закладах Перемишля були пронизані національним духом і мали важливе виховне значення. Адже завдяки масовому характеру цих святкувань перемишльська українська громада, передусім молоде покоління, мала змогу долучитися до української культури та її кращих літературних здобуків.

Зауважимо, що становлення театральних гуртків на Дрогобиччині пов’язано з тим, що на зламі XIX – XX ст. культурне життя вирувало в українській гімназії, де власними силами здійснювалися постановки вистав, що і спричинило появу театральних товариств: “українська гімназія та її професори, молоді виховники, внесли нове життя, піднесли рівень національної свідомості дрогобичан і стебничан. Проф. М. Іваненко зорганізував гарний мішаний хор та аматорський гурток, що втішався гарними успіхами не лише в Стебнику, але і в Дрогобичі, Трускавці, Тустановичах. При хорі і театральному гуртку гуртувалося багато молоді і старших громадян. Багато труду й зусиль поклав о. декан П. Микелита, щоб зорганізувати в Стебнику громадсько-національне життя. Він будує нову гарну церкву, а потім одноповерховий, мурований будинок Читальні Просвіти з театальною залю” [3, 382; 383].

Сценічні дії переважно до світських або релігійних свят. Часто вони проходили з благодійною метою: на підмогу вбогим студентам, школярам. Усі театральні гуртки на ранній стадії існування були музично-

драматичними. Виникали вони здебільшого на ґрунті домашнього музикування, при невеликих хорових об'єднаннях або ж при літературних секціях гімназій.

До таких належить літературна секція Станіславської української державної гімназії, яка була відкрита у 1905 р. Вона розпочала свою діяльність тільки з одним першим класом, а до 1912 р. переросла у повну восьмикласну класичну гімназію. Її першим довголітнім директором став професор М. Сабат, який дбав про національне виховання своїх учнів не тільки через вивчення ними української мови, літератури, історії, а й через організацію різних науково-просвітніх гуртків і товариств. У контексті нашого дослідження звернемося до аналізу філологічної секції наукового гуртка Станіславської гімназії, що діяла тут з 1910 р.

Як зазначає Р. Смик, колишній учень гімназії, “Заходами виділу Н. Кр. (Наукового Круга – прим. М. Р.) гімназія відзначила 18 квітня 1910 р. 49-ті роковини смерті Тараса Шевченка. Крім промови проф. Чайківського, хорів, деклямацій, відіграли члени Н. Кр. частину драми О. Барвінського “Павло Полуботок”... Дня 14 травня 1912 р. відзначено заходами Круга величним концертом 51 роковини смерті Тараса Шевченка і відбулося свято на честь Маркіяна Шашкевича, з промовами проф. Юліяна Чайківського й Тимотея Мацькова (7 кл.), деклямаціями й хорами. Другу частину торжества виконувала вистава Софоклевої “Антигони” (в перекладі Ніщинського). Хори під управою проф. Корнила Білобрама, музика Мендельсона, фортепіановий супровід Володимира Мішкевича. Свято закінчив промовою директор д-р Сабат, вказуючи на зв'язок провідної ідеї Антигони з долею й недолею українського народу” [6, 46–47]. Зі спогадів Р. Смика видно, що діяльність Наукового гуртка у складі з трьох секцій – філологічної, фізико-математичної, природописної – була спрямована на розвиток музично-драматичного мистецтва у гімназії. Водночас театральний рух зосереджувався на національно-патріотичному вихованні учнівської молоді. Театральні постановки античних п'єс перегукувалися з історичним минулим та сучасністю українського народу. Вистави ж українських драматургів були, зі свого боку, спрямовані на відображення героїчних сторінок з історії України, демонстрації сили народного духу, його величчя.

Слід зацентувати увагу і на тематиці виступів членів філологічного гуртка Станіславської гімназії, що відображає національне спрямування

цього навчального закладу: “Володимир Великий в українському письменстві”, “Шевченкові балади”, “Устрій Києво-Могилянської академії”, “Національна свідомість Шевченка”, “Творчість Івана Франка”, “Народні думи”, “Літературні взаємини між галицькою та наддніпрянською Україною в першій половині XIX століття” [6, 51]. Перед Першою світовою війною вихованці філологічного гуртка долучилися до святкування сорокалітньої літературної діяльності І. Франка (1913), урочистих академій з нагоди 300-річних роковин смерті Київського митрополита І. Потія (1913), сотих роковин з дня народження Т. Шевченка (1914). В усіх цих святкуваннях учні гімназії декламували віші, співали в хорі, ставили уривки творів відомих українських письменників. Отож, цілком очевидно, що діяльність Наукового гуртка, особливо філологічної секції, Станіславської гімназії була спрямована на національне виховання молодого покоління. Крім того, влаштовуючи публічні святкування, педагоги школи дбали і про національне піднесення українського населення Станіславщини.

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, констатуємо, що формування шкільного театрального руху Східної Галичини досліджуваного періоду відбувалося у контексті організації музично-хорових гуртків, залучення учнів середніх навчальних закладів (гімназій та вчительських семінарій) до проведення святкових виступів й концертів. Серед найбільш популярних були шевченківські святкування, урочистості з нагоди приїзду відомих громадських й релігійних діячів, вшанування роковин з дня народження або смерті українських письменників, пам'ятних дат в історії.

Створення окремих драматичних гуртків при середніх навчальних закладах Східної Галичини досліджуваного періоду ще не набуло масового характеру. Утім, як показав аналіз їх діяльності, вони головню зосереджувалися на постановці вистав українських письменників й драматургів, що, зі свого боку, було проявом національної свідомості, намаганням популяризувати українську мову і культуру серед галицького населення, показати її важливе значення для національного самоусвідомлення та самоототожнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заброварний С. “Народний дім” у Перемишлі. URL : <http://www.vox-populi.com.ua/rubriki/istoria/nadsann/narodnijdimuperemisliavtorzabrovarnijstepan>
2. Звіт дирекції цісарко-королівської гімназії з руським викладовим язиком в Перемишлі за рік шкільний 1910/1911. Перемишль, 1911. 85 с.

3. Луців Л. Дрогобиччина – земля Івана Франка. Дрогобич, 1993. 856 с.

4. Новинки. Шевченківське свято в Руському інституті для дівчат. *Діло*. 1900. № 82. 7 квітня. С. 3.

5. Пропам'ятна книга гімназії Сестер Василіанок у Львові / С. Бернадин, О. Дзядів, Л. Дяченко, А. Кобринська, Д. Рак; за ред. В. Лева. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1980. 334 с.

6. Смик Р. “Научний кружок” (Декілька сторінок із денника праці). Альманах Станіславської землі : збірник матеріалів до історії Станіслава і Станіславщини / ред. М. Климишин. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто: Вид. Центрального Комітету Станіславщини, 1985. Том 2. С. 45 – 54.

7. Шах С. Львів – місто моєї молодости : (в 3 ч.). Мюнхен : Християн. Голос, 1955 – 1956. Ч. 3 : Цісарсько-Королівська Академічна Гімназія. 1956. 362 с.

8. Щурат В. Соті роковини відродження української літератури в українським Інституті дівочім в Перемишлі. *Руслан*. 1898. Ч. 278. С. 2.

REFERENCES

1. Zabrovarnyj, S. “Narodnyj dim” u Peremyshli. [“People’s Home” in Przemysl]. [Electronic resource]. Available at: <http://www.vox-populi.com.ua/rubriki/istoria/nadsann/narodnijdimuperemisliavtorzabrovarnijstepan> [in Ukrainian].

2. *Zvit dyrekciyi czisarko-korolivskoyi gimnaziyi z ruskym vykladovym yazykom v Peremyshli za rik shkilnyj 1910/1911* [Report of

the Directorate of the Tsarist-Royal Gymnasium with the Russian language in Przemysl during the school year 1910/1911]. Przemysl, 1911. 85 p. [in Ukrainian].

3. Lutsiv, L. (1993). *Drohobychchyna – zemlya Ivana Franka* [Drohobychyna is the land of Ivan Franko]. Drohobych, 856 p. [in Ukrainian].

4. *Novynky. Shevchenkivske svyato v Ruskomu instytuti dlya divchat* [New items. Shevchenko celebration at the Russian Institute for Girls]. Work. 1900. No. 82. April 7. p 3. [in Ukrainian].

5. Bernadyn, S., Dzyadiv, O., Dyachenko, L., Kobrynska, A. & Rak, D. (1980). *Propamyatna knyga gimnaziyi Sester Vasylianok u Lvovi* [The memorable book of the Basilian Sisters Gymnasium in Lviv]. (Ed.). V. Leva. Nyu-Jork – Paryzh – Sidnej – Toronto, 334 p. [in Ukrainian].

6. Smyk, R. (1985). “*Nauchnyj kruzhok*” (*Dekilka storinok iz dennika praci*) [“Scientific circle” (A few pages from the diary of work)]. *Almanac of Stanislav land: a collection of materials for the history of Stanislaviv and Stanislavivschyna* / Ed. M. Klymyshyn. – New York; Paris; Sydney; Toronto: View. Central Committee of Stanislavivschyna, Vol. 2. pp. 45–54. [in Ukrainian].

7. Shah, S. (1956). *Lviv – misto moyeyi molodosti: (v 3 ch)* [Lviv is the city of my youth: in 3 hours]. Munich: Christians. Voice, 1955 – 1956. Part 3: *Tsissar-Royal Academic Gymnasium*, 362 p. [in Ukrainian].

8. Shhurat, V. (1898). *Soti rokovyny vidrodzhennya ukrayinskoyi literatury v ukrayinskim Instytuti divochim v Peremyshli* [Hundred years anniversary of the revival of ukrainian literature at the Ukrainian Institute of Girlish in Przemysl]. *Ruslan*, part 278. p. 2. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.03.2019



“*Тому, хто не шукає дороги – її не покажуть. Постукай – і двері долі відчиняться*”.

Омар Хайям
перський поет

“*Праця – це одне з найчистіших і найшляхетніших джерел емоційного стану, радості діяння, творення. Думка, що народжена, збуджена, витончена в праці, стає радісною, оптимістичною*”.

Василь Сухомлинський
український педагог, письменник

